

Oppineita Naisia

Heta Häyry – Tuija Lehto

"Minä sisarelleni puhun. Sua muiden kielessä vähinkin virhe vaivaa, mut ei oma hupsuttelus, jok' on huutona huhun... Ei sovi se naiselle, useista syistä, ett' ahtaa hän aivoihinsa niin monen monta seikkaa. Hyvin lapsensa kasvattaa sekä kotinsa hoitaa ja johtaa taloutta, valvoa palvelijoitaan ja olla tarkka käytössä talon varain on tieto ja taito se, joka on hänelle parain. Sen isämme ennen niin sanoivat sattuvasti, että silloin on naisella älyä tarpeeksi asti, kun erottaa vain sen hän selvästi taitaa, ett' erehtymättä ei sano housuiksi paitaa. Vähän luki ne naiset, mutta he elää tiesi, opinahjo korkein heill' oli kodin liesi, ja sormustin, rihma ja neula ne kirjat, joita he tutki ja kartutti tytärten kapiota..."

Edellä kuvatulla tavalla kuvaa Molière näytelmässään *Oppineita naisia* (1672) tuskastuneen miehen purkausta vaimolleen tämän ajettua ulos muutoin varsin kelvollisen palvelijan tämän oppimattoman kielenkäytön vuoksi. 1600-luvulla, vuosisadalla jolloin Molière näytelmänsä kirjoitti, olivat intellektuaaliset harrastukset levinneet perinteisestä miesten sfääristä myös yläluokkaisten naisten ajanvietteeksi. Molière pilkkaa oppineita naisiaan liioitteleviksi pedanteiksi, joille oppineisuus on enemmän muotoa kuin sisältöä, jakaen lisäksi yleisen miehisen huolenaiheen siitä, kuinka perheelle, kodille ja ennenkaikkea miehille itselleen käy, jos naiset eivät pysykään ikiaikaisissa tehtävissään, vaan tahtovat oppineiksi.

Kyseinen näytelmä paljastaa varsin osuvasti ne kolme keskeistä ongelmaa, joita naisten oppineisuuteen on kautta vuosisatojen liitetty. Perustavin kysymys lienee: ovatko naiset rationaalisia olentoja? Entäpä sitten moraalisia? Ja vaikka naiset olisivatkin molempia, niin mitä sen pitäisi yhteiskunnallisesti tarkoittaa? Mielellämme lisäksi tähän listaan kysymyksen, joka kyseenalaistaa kaikki edelliset, eli ovatko mieheys ja naiseus lopultakaan merkittäviä kategorioita puhuttaessa oppineisuudesta?

Jos nyt kuitenkin otamme nämä kategoriat annettuina ja puhumme oppineista naisista ja oppineista miehistä, niin oppineiden naisten historia ei pitkä eikä paksu, kahdestakin syystä. Ensinnä selvää lienee, että laskennallisesti oppineita miehiä on ollut enemmän ja toiseksi näyttää varsin vahvasti siltä, että käsite 'oppinut nainen' on monille historian suurille ajattelijoille ollut yksinkertaisesti käsitteellinen mahdottomuus. Oppineisuus oli jotakin sellaista, joka oli vain miesten saavutettavissa. On tietenkin totta, että sen jälkeen kun naisten asemasta ryhdyttiin vakavasti puhumaan, on yksi jos toinenkin filosofian historian tulkitsija yrittänyt selitellä miten moni filosofi on kuitenkin itseasiassa suhtautunut positiivisesti naisiin ja heidän mahdollisuuksiinsa. Kaunistelematon tosiasia lienee kuitenkin se, että naisten kykyyn oppia teoreettisia totuuksia tai hallita abstraktia ajattelua on aina suhtauduttu enemmän tai vähemmän epäillen.

Vaikka oppinut nainen ei ehkä enää olekaan käsitteellinen mahdottomuus, epäilijänsä naisten rationaalisuudella edelleen on. Erityisen vakavasti heidät on otettava siitä syystä, että nykypäivän naisten järjellisyden ja kyvyn teoreettiseen ajatteluun kyseenalaistajat löytyvät ehkä hieman yllättäen lähinnä naisten itseään hieman toisessa merkityksessä oppineina pitävien naisten joukosta. Lisäksi on vielä olemassa kysymys siitä, mitä naiset voivat oppineisuudellaan saavuttaa (jos se nyt siis jossakin määrin kuitenkin on mahdollista) eli onko heillä mahdollisuuksia tai oikeuksia samanlaiseen asemaan yhteisössä kuin oppineilla miehillä vai onko yhteisö tuohon tuomittu, jos naiset lopullisesti murtautuvat rooleistaan kodin hengettäriin.

Vaikka uudelta ajalta eteenpäin usko yhteiskunnalliseen predestinaatioon onkin heikentynyt, erityisesti valistuksen ja liberalismin ansiosta, antaa tilaa ajattelun ja yksilöllisyyden korostumiselle ryhmäjäsenyyden, miehisyyden tai naiseuden sijasta, on kehitys kuitenkin ollut ainakin viime vuosikymmeniin saakka verraten hidasta. Nähtäväksi jää mihin suuntaan kehitys etenee ja ketkä sitä ohjailevat.

Rousseau

Jos tarkastelemme filosofian historiaa Molièren aikana ja erityisesti suhtautumista miesten ja naisten erilaisuuteen tulee Jean-Jacques Rousseau etsimättä mieleen. Hänelle ihmiset eivät suinkaan ole ensisijaisesti rationaalisia yksilöitä, vaan miehiä ja naisia omine selkeine, olemuksellisine rooleineen. Rousseau on yksilönvapauden korostamisine usein pyritty liittämään osaksi valistuksen traditiota, mutta tämä muuttuu varsin kyseenalaiseksi viimeistään hänen kommentissaan koskien naisten opettamista ja niitä kykyjä (tai oikeammin kykyjen puutetta), jotka erottavat naiset miehistä. Naispolot kun eivät kykene ymmärtämään sen paremmin spekulatiivisia totuuksia kuin tieteen aksiomiatkaan. Yleisten periaatteiden tai vaikkapa vain yleistysten hahmottaminen ja aito ymmärtäminen jää Rousseau mukaan naisten kokemuspiiriin ulkopuolelle, sillä ne vaatisivat – kuten kaikkinaisen tieteen ajattelu – keskittymistä ja tarkkuutta. "Miehet järkeilevät ja naiset havainnoivat" toteaa Rousseau ja sulkee naiset filosofian ulkopuolelle, mutta ehkäpä tutkimusassistenttina jonkin empiirisen tieteen piirissä voisi nainen kuitenkin hänen mukaansa toimia...

Rousseau ei ollut suinkaan ensimmäinen aikakautensa ajattelija, joka pyrki osoittamaan, ettei naisille voi antaa samankaltaista kasvatusta ja koulutusta kuin miehille. Vuonna 1678 Fénelon kirjoitti teoksen *Tyttöjen kasvatuksesta*, jossa hän korosti että naisten, joiden hän uskoi olevan keskimääräisesti heikompia kuin miesten, kasvatuksen tehtävänä on vahvistaa heitä tulevia tehtäviä varten. Heidän on opittava kasvattamaan omat poikansa elämää varten ja työt, joko avioliittoa tai luostaria varten. Jotta tämä onnistuisi, sopiva annos taloudenpitoa, oikeustiedettä, aritmetiikkaa, lasten moraalkasvatusta ja Kreikan ja Rooman historiaa on paikallaan. Kirjallisuuden puolelta naisten on puolestaan sovelista lukea vain sellaista kirjallisuutta, joka ei järkytä heidän tunteitaan – romaani- ja draamakirjallisuus ovat siis pitkälti naisille sopimattomia. Sen sijaan runous liitettyä musiikkiin, ne kun ovat Jumalan suosimia taidemuotoja, on naisillekin sopivaa. Mielenkiintoista Fénelonin näkemyksessä tyttöjen kasvatuksesta on kuitenkin se seikka, että hänen kohdallaan, toisin kuin Rousseau kohdalla, jää lopulta epäselväksi pitääkö hän naisia myös älyllisiltä kyvyiltään heikompina kuin miehiä vai onko kyse vai käytännön ratkaisusta – jonkunhan on kuitenkin lapset kasvatettava ja miehillä on muutakin tekemistä.

Kant

Immanuel Kant on usein, täysin ansiotta, säästynyt suuremmilta kritikeiltä naisten olemusta ja puuttuvaa rationaalisuutta koskevassa keskustelussa. Tarkempi Kantin tekstien tarkastelu nimittäin osoittaa, miten hänelläkin on selvä näkemys naisten kykyjen heikommudesta. Tämä käy ilmi ainakin kahden eri kysymyksen kohdalla. Ensinnäkin käsitellessään sitä, kuka on täysivaltainen kansalainen Kant erottaa kansalaiset kahteen ryhmään. Yhtäällä ovat aktiiviset kansalaiset joilla on oikeus osallistua täysivaltaisesti valtion elämään ja toisaalla passiiviset, jotka asemansa puolesta eivät ole riippumattomia. Ratkaisevaa, mitä naisten asemaan tulee, on se pikkuseikka, että passiivisessa asemassa olevat miehet voivat toki muuttaa asemaansa, mutta naisille tämä ei ole mahdollista. Naiset eivät Kantin maailmassa voi olla täysivaltaisia kansalaisia, sillä täysivaltaisen kansalaisen tulee paitsi olla oma herransa ja kyetä elättämään itsensä, niin myös tietenkin täysi-ikäinen mies.

Tämä ehto täysivaltaiselle kansalaisuudelle ei itsessään todista mitään Kantin näkemyksestä naisten kykyjen heikommudesta sinänsä, sillä saattaisihan olla, että hän oli vain aikansa vanki eikä osannut kuvitella maailmaa, jossa naiset olisivat aktiivisia kansalaisia. Valitettavasti kuitenkin Kantin muut kommentit naisten ominaisuuksista pudottavat turhasta optimismista.

Antropologiassaan Kant käsittelee naisten suunnatonta keimailunhalua ja kateutta päätyäkseen – vaikkakin ohimennen ja epäsuorasti – toteamaan ettei järki kuulu naisten luonnolliseen olemukseen. Parhaiten tämä tulee esille hänen näkemyksessään oppineista naisista, joiden Kant sanoo suhtautuvan kirjoihinsa kuten rannekekelloonsa. Tärkeää on, että muut näkevät, että heillä on kello. Sillä käykö se tai onko se oikeassa ajassa ei ole niinkään merkitystä.

Naiset moraalisina olentoina

Lyhyt katsaus muutaman vuosisadan takaisiin ajattelijoihin keskittyi epäilyihin naisten rationaalisuudesta, mutta vaikka epäilyjä ei aukottomasti olisi voitukaan todistaa, oli yhteinen näkemys kuitenkin se, että on parempi jättää naiset korkeamman sivistyksen ulkopuolelle, jos ei muuten, niin vakiintuneen yhteiskuntajärjestyksen säilyttämiseksi. Liekö jälkimmäinen se todellisempi syy esitetyille argumenteille? Jos naisista ei erityisesti johonkin, kuten oppineisuuteen, ole, niin miksi se tulisi heiltä erityisesti kieltää? Eikö pärjäämättömyys sinänsä katkaisisi naisten tien miehiseen maailmaan?

Suomen filosofisessa Yhdistyksessäkään (SFY) ei päästy paljon parempiin tuloksiin vuonna 1916 kun keskustelun aiheena oli "Naisen suhde filosofiaan". Yhdistäjä ja silloinen sihteeri Heikki Lehmusto totesi asian olevan arkaluontoinen, mutta uskalsi kuitenkin esittää joitakin historian aikana esitettyjä ajatuksia. Viitattuaan mm. Platoniin ja Schopenhaueriin, Lehmusto päätyi toteamaan, ettei nainen heikon ymmärryksensä takia yleensä halua ajatella syvällisesti eikä edes pysty kunnolla keskittymään yhteen asiaan. Hän myöskin arveli, että vaikka kasvatusta ja olosuhteita hiukan vaikuttaisivatkin lopputulokseen, niin todellinen nero kuitenkin raivaisi tiensä moisten vaikeuksien yli, mutta että historianmiehenä kuitenkin osoittaa, että naiset eivät ole koskaan kunnostautuneet tieteessä. Näin ollen voidaan hyvin päätellä, että naisilla ei ole sen paremmin luovaa kykyä kuin järkeäkään. Jotkut keskusteluun osallistuneet olivat kuitenkin sen verran radikaaleja, että arvelivat naisten olevan järjellisiä olentoja, joiden vastassa on vain paljon esteitä. Eino Kaila arveli puolestaan, että vaikka miehen ja naisen kyvyt ovatkin määrältään samanlaiset, niin eivät kuitenkaan laadullisesti ja vähätteli samalla olosuhteiden vaikutusta. Päätelyketjuissa tuntuu olevan aikamoisia aukkoja, mutta samantyyppisiin kysymyksiin palataan tässä kirjoituksessa vielä tuonnempana.

Olemme nimittäin toistaiseksi jättäneet käsittelemättä erään varsin kiinnostavan kulman keskustelussa miehet, naiset ja oppineisuus, nimittäin kysymyksen naisista moraalisina olentoina. Tästä on esitetty varsin erilaisia näkemyksiä. Toisena ääripäänään eräiden nykfeministien näkemys naisista ainoana todella moraalisina olentoina, vastaparinään vuosituhantien kristilliskin vaikutteiden näkemys, jossa naiset nähdään viettelijättärinä, keimailijoina, halujensa maailmoissa elävinä tunneoloina, joilta moraalisuus ei vain yksinkertaisesti luonnistu. Monien mielestä oikeudenmukaisuuden käsite jo sinällään on naisille liian vaikea. Esimerkiksi Sigmund Freud uskoi naisten oikeudenmukaisuuden tajun olevan vajavainen ja häntä ennen Schopenhauer totesi esimerkiksi, että ajatuskin naisesta jakamassa oikeutta on naurettava sekä epäili yleisemminkin naisten kykyä ymmärtää universaaleja periaatteita tai kykyä noudattaa niitä.

Liberaali feministi kavahtaa näitä lausuntoja, mutta kaikille feministeille ne eivät olekaan yhtä kauhistuttavia. Carol Gilliganin julkaisi vuonna 1982 teoksensa *In a Different Voice*, jossa hän pyrki – perustaan väitteensä erittäin pieneen otokseen amerikkalaisia opiskelijoita – osoittamaan miten miesten ja naisten moraaliajattelu oikeasti onkin erilaista. Miesten moraaliajattelu perustuu hänen tutkimuksensa mukaan universaaliuden vaatimukselle ja pitää oikeudenmukaisuuden käsitettä keskeisenä, kun taas naiset haluavat käsitellä moraalkysymyksiä yksittäistapauksina, ihmisten ja yhteisön välisinä suhteina, joinakin sellaisina joita voidaan kuvata, jonakin sellaisena mitä nykyään kutsutaan välittämisen etiikaksi.

Kiista naisten rationalismista

Jos perinteisiä miesfilosofiaa voidaan pitää arrogantteina puheissaan naisten kyvystä, samaa on sanottava eräiden naisfilosofien kommentista – koskien edelleen naisten kykyä. Annette Baier esimerkiksi toteaa, että mikäli Gilligan on oikeassa naisten erityisaiapumuksista, tulevat naiset ottamaan ohjat käsiinsä uutta, moraalisempaa maailmaa rakennettaessa. Naisillahan on enemmän luonnollista empatiaa, paremmat diplomaattiset kyvyt, he kantavat miehiä todennäköisemmin vastuunsa ja ovat moraalisia, sekä heidän on helpompaa ymmärtää ja välittää siitä mitä vastapuolesta tuntuu. Epäilyksiä eivät herätä ainoastaan se tapa, jolla näihin uskomuksiin liittyvät empiiriset tutkimukset on tehty sekä niiden pohjalle rakennettu oletus naisten moraalisesta erilaisuudesta. Ongelmallista on nimittäin lisäksi se, miten kyselemättä välittämisen etiikan puolesta puhujat vetoavat feministisiin arvoihin tai "naisten arvoihin". Oletuksena useimmiten on, että me kaikki naiset tiedämme täsmällisesti ottaen mitä nuo arvot ovat ja vielä lisäksi sen, miksi ne ovat juuri ne joita naiset kannattavat ja heidän pitääkin kannattaa.

Valistuksesta lähtöisin oleva usko universaaliin rationaalisuuteen ja yksilöiden oikeuksiin ei johtanut, kuten olemme nähneet, välittömästi ajattelutapojen muutoksiin naistenkin näkemiseen yksilöllisinä ihmisinä. Pientä edistystä kuitenkin pikkujuljia tapahtui ja useimmille näytti viimeistään tämän vuosisadan puolella tulleen selväksi, että naisten rationaalisuus tai sen puute eivät olleet perusteita joiden avulla heidän voitaisiin pitää tieteen ulkopuolella tai luokitella ajattelultaan miehistä poikkeavaan kategoriaan. Suomessa kuljettiin vielä hieman jälkijunassa, kuten edellä kuvastua SFY:n kokouksesta voidaan päätellä. Tämän kehityksen kaari tuntuu kuitenkin taittuneen viimeisten vuosikymmenten kuluessa. Samalla tavoin kuin romantiikka nousi vastustamaan valistuksellista maailmankuvaa, on tunteen, luonnon ja luonnollisuuden ihannoiti sekä rationaalisen ajattelun halveksunta jälleen tullut muotiin. Oppineille naisille se tuntuu tarkoittavan paluuta Rousseauhun tai kauemmaksiin.

Carol McMillan on eräs jolle tämä kyseenalainen kunnia, osoittaa naisten todellinen paikka, kuuluu. Kirjassaan *Women, Reason and Nature* (1982) hän pyrki osoittamaan turhaksi seksistien ja feministien välisen kiistan siitä, ovatko miehet ja naiset yhtäläillä rationaalisia olentoja argumentoimalla, että itse asiassa molemmat ovat yhtä rationaalisia, heidän rationaalisuutensa on vain erilaista. Sama näkemys, jota Kaila kannatti vuosisadan alussa tai millaiseksi Rousseau toteamus: "miehet järkeilevät, naiset havainnoivat" myös voidaan tutkia. Valistuksen hapattama maailma on McMillanin mukaan hukuttanut naisellisen rationaalisuuden arvokkuuden nostatessaan tieteellisyden ja kylmän rationaalisuuden yliarvostettuun asemaan, jota nykyiset yhteiskunnan rakenteet vielä tukevat. Tekniikka ja teknologia ovat vallanneet maailman ja käsityöläisyyden arvostus on kadonnut. Juuri tähän konkreettisen työn ja hankittujen taitojen arvostuksen puutteeseen McMillanin mukaan naisten aliarvostus liittyy. Rationaalisuus ei hänen mukaansa ole vain analyttistä teorioiden luomista vaan se voi myös ilmetä naisille kuuluvissa kotitöissä tai lasten hoidossa. Näin naiset voivat McMillanin mukaan toteuttaa itseään ilman, että heidän tarvitsee todistaaakseen olevansa aitoja ihmisiä yrittää siirtyä perinteisille miesten aloille, tiede mukaan luettuna.

McMillan aloitti näillä näkemyksillään uuden suunnan feministisessä ajattelussa. Kaikki eivät enää halunneetkaan uskoa miesten ja naisten perustavaan samanlaisuuteen järjen alueella vaan, joko määritellä naisten rationaalisuuden uudestaan tai korostaa tunteen ja intuition määräävyyttä naisten elämässä. Erityisen kiinnostavaa näissä näkemyksissä on jo alunperin mukana ollut tiukka normatiivisuus. McMillan esimerkiksi uskoo naisten biologian tekevän naiset ja naisten elämän erilaiseksi kuin miesten se vapauttaa naiset miehiä kahlitsevasta karteesiolaisesta dualismista. Kysymys ei siis ole kuvauksesta vaan preskriptiosta, naisten pitääkin olla sellaisia millaisiksi heidän biologinen olemuksensa heidät ohjaa. Tämä tosin ei taida koskea McMillanin itseään, sillä oppikirjojen kirjoittaminen on perinteisesti miehistä puuhaa, joka vie aikaa kodinhoidollisilta askareilta.

Keskiarvonaisia

Mitä lähemmäksi tätä päivää tullaan, sitä enemmän liberaali feminismi (näkemys miehistä ja naisista yhtäläillä rationaalisina olentoina) on joutunut väistymään teorioilta, jotka sen sijaan, että korostaisivat yksilöitä ja heidän yhtäläisiä oikeuksiaan, pyrkivät näkemään naiset yhtenäisenä joukkona tai yhteisönä, jonka hyvä ja arvot ylipäätään ovat ja niiden tuleekin olla, jonkin yhteisen ominaisuuden määräämiä.

Enää ei olekaan kysymys siitä, miten oppineet naiset asetettaisiin kyseenalaisiksi vetoamalla kaikkia naisia yhdistävään rationaalisuuden tai ymmärryksen puutteeseen, vaan ollaan menty vielä askel taaksepäin. Keskiarvoisen konservatiivisesti ajattelevien miesten lisäksi jotkut oppineet naiset ovat päättäneet kertoa muille naisille, miten oppineen tai vähemmän oppineen naisen tulee ajatella, millaiset arvot omaksua ja miten elää hyvää elämää. Kaiken tämän pohjalla on hatara empiirinen oletus siitä, miten naiset todella ajattelevat – erityisesti moraalkysymyksistä – aivan eri tavoin kuin miehet ja kaikki toistensa kaltaisesti.

Kaikkien meidän naisten mielestä on tietenkin ilman muuta esimerkiksi niin, että vauvoja on kohdeltava tietyllä tavalla, sillä ainoalla oikealla, yksinomaan siitä syystä, että vauvat ovat pieniä lapsia ilman sen kummempia perusteluja. Kaikki naiset vain luonnostaan, jos tiedostavat itsensä, osaavat kohdella vauvoja oikein eikä siihen mitään erityisiä rationaalisia perusteluja tarvita, kuten esimerkiksi Anne

MacLean toteaa. Mistä sitten syntyvät erilaiset näkemykset ja kuka ja millä perusteella ratkaisee kiistakysymykset, kun yhteistä kaikkien naisten jakamaa näkemystä ei löydykään ja kun tarpeettomia ja vaivalloisia miesten maailmaan kuuluvia rationaalisia argumentteja ei saa käyttää.

Perinteinen malli määritteli yksittäisen naisen oppineisuuden sallitut rajat suhteessa naisten paikkaan yhteisössä sekä suhteessa oletettuun kaikille naisille yhteiseen luontoon. Nämä yhdessä tekivät todellisen oppineisuuden saavuttamisen jokaiselle yksittäiselle naiselle mahdottomaksi, sekä käsitteellisesti että käytännön tasolla. Valistuksellinen ideaali oli rationaalinen yksilö, joka itse on yksilön sisäisesti ainoa aidosti omaa oppineisuuttaan rajoittava tekijä.

Edellä esitetyt kommunitaristiset feministit haikailevat paluuta aikaan ennen valistusta. Ennen ovat miehet sanelleet naisten paikan ja oppineisuuden rajat ja juuri kun alkoi näyttää siltä, että jokainen yksilö, mies tai nainen, saa itse määrätä oppineisuudestaan ja koetella sen rajoja, tahtovatkin naiset vuorostaan sanella mitä on oikea oppineisuus.

Oppineilla naisilla (oppineet tässä nyt taas valistuksellisessa mielessä) ei historian valossa näytä menneen erityisen hyvin eikä tulevaisuuskaan vaikuta kovin lupaavalta. Näihin sanoihin ei kuitenkaan ole hyvä lopettaa, joten katsotaan asiaa hieman toisesta kulmasta. Oletetaan nyt sitten, argumentin vuoksi, että naiset ovat keskimäärin vähemmän rationaalisia, perinteisessä valistuksellisessa mielessä, ja että naiset, noin yleisesti, todellakin hahmottavat moraalin ilman universalismin vaatimusta tai jopa kokonaan ilman selkeää näkemystä oikeudenmukaisuudesta. Mutta mitä sitten? Näistä ei kuitenkaan millään muotoa sinällään seuraa mikään seuraavista: että niinpä kaikki naiset ovat kuten keskiverto-nainen tai, että kaikkien naisten tulisikin olla keskiarvo-naisen kaltaisia, tai vieläkin vähemmän, että ketä tahansa yksittäistä naista saisi tai pitäisi kohdella sen mukaan millaisia naisten keskimäärin oletetaan olevan. Vielä ongelmallisempi on se oletus, jonka edellä mainitut feministit tekevät "naisten arvojen" oikeudesta ja hyvydestä sekä paremmuudesta suhteessa "miesten arvoihin". Vaikka siitä, miten luonnollisesti vain on, päästäisiin jotenkin siihen miten pitäisi olla, niin miten kummassa kaikki samalla tavoin luonnollinen, siis esimerkiksi "miesten arvot" eivät yhtäläillä edusta hyvää ja oikeaa.

Kolme ryhmää oppineita

Oppineet näyttävät nyttemmin jakautuneen kolmeen ryhmään. On oppineita naisia, oppineita miehiä ja oppineita, ilman lisämääreitä. Kahden ensimmäisen ryhmän jäsenille on tärkeää nimenomaan se, mitä sukupuolta he itse edustavat. Kolmas ryhmä puolestaan pitää sisällään niin miehiä kuin naitakin, joilla saattaa olla tai olla olematta joitakin sukupuolelleen enemmän tai vähemmän ominaisia tunnuspiirteitä tai kokemuksia, mutta määrävänä tekijänä on tuolloin nimenomaan yksilö aitoine ominaisuuksineen eikä oletettuine sukupuolisidonnaisine peruluonteineen.

Kaikilla ryhmillä lienee omat kannattajansa, mutta koskapa on vaikea nähdä mitä merkitystä sukupuolella sinänsä olisi oppineisuuden kannalta, näyttäisi siltä, että kahden ensimmäisen ryhmän jäsenten kohdalla on lopulta kyse yksilöllisestä valinnasta. Mieheys tai naiseus sinänsä ei ole oppineisuuden kannalta merkittävä kategoria, valittuna se kertoo jotakin.

Dosentti Heta Häyry on Suomen Akatemian vanhempi tutkija joka työskentelee Helsingin yliopiston Käytännöllisen filosofian laitoksella. VTM Tuija Lehto on tutkija Helsingin yliopiston Käytännöllisen filosofian laitoksella.

Kirjoitus perustuu esitykseen Suomen Filosofisen Yhdistyksen Oppi- kollokviossa 8.1.1998. Kollokvion kaikki esitykset tullaan julkaisemaan myöhemmin kokonaisuudessaan erillisenä niteenä.